

PLANDÉMIA COVID-1984: SÚDY PO CELOM SVETE POSTUPNE KONŠTATUJÚ PORUŠOVANIE ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD KVÔLI MNOHÝM COVID-OPATRENIAM VLÁD

- CZ24 News | 21. července 2021

A nejde len o spor o to, či vládne opatrenia zasahujú do základných práv. Obmedzenia totiž poškodzujú aj podnikanie a ekonomiku.

Od začiatku pandémie a s ňou súvisiacich opatrení sa objavuje otázka, do akej miery sú vlády v jednotlivých krajinách oprávnené zasahovať do práv a slobôd v mene ochrany života a zdravia. Vo viacerých prípadoch nakoniec rozhodovali súdy, ktoré niektoré z opatrení či nariadení zrušili.

Uplynulý týždeň Ústavný súd na Slovensku rozhodol, že pravidlá pre návrat zo zahraničia, ktoré rozdeľujú ľudí na zaočkovaných, očkovaných jednou dávkou a neočkovaných sú diskriminačné. Súd sa pozastavil najmä nad tým, že vyhláška Úradu verejného zdravotníctva neprimerane zvýhodňuje ľudí po prvej dávke oproti nezaočkovaným.

Argumentoval aj súčasným vedeckým poznaním, podľa ktorého sa po prvej dávke vakcíny nevytvorí dostatočné množstvo protilátok, zvlášť krátko po očkovaní.

Podľa Ústavného súdu tak pre obmedzenie pohybu a pobytu absentuje opodstatnenie ochrany verejného zdravia, keď jednu skupinu ľudí (neočkovaných) posiela do karantény a rovnako „nebezpečnú“ skupinu (po prvej dávke) necháva bez kontroly.

Štát má v takýchto prípadoch v podstate len dve možnosti, ako diskrimináciu odstrániť. Zrušiť karanténu pre všetkých alebo ju sprísniť aj pre tých, na ktorých sa nevzťahovala. Zvolil druhú možnosť a čiastočne zaočkovaní musia ísť po návrate zo zahraničia buď do karantény, alebo na PCR test. S tým, že ak je výsledok testu negatívny, karanténa sa končí.

Ústavný súd na Slovensku rozhodoval v marci tohto roka aj o ústavnosti núdzového stavu. S námietkami sa naň obrátil generálny prokurátor Maroš Žilinka. Súd však vládou predĺžený núdzový stav potvrdil.

V iných európskych krajinách je rozhodovanie súdov pestrejšie. Len nedávno, 14. júla, rozhodol španielsky Ústavný súd o tom, že vlnnejší lockdown a zákaz vychádzania, ktorý schválila španielska vláda, je v rozpore so španielskou ústavou. Podľa súdu problém nastal v tom, že vláda tieto opatrenia prijala na základe núdzového stavu, podľa španielskych zákonov má však na takýto zásah do základných práv nárok len pri vyhlásenom výnimočnom stave.

V krajine sa teraz čaká na detailné odôvodnenie rozhodnutia. Môže totiž viesť až k žalobám občanov voči štátu. Mnohí totiž za porušenie zákazu vychádzania dostali pokuty, ktoré by si teoreticky mohli vymáhať späť.

Nie je to však prvé takéto rozhodnutie v Španielsku. Vlni v októbri vyhovel madridský súd podaniu obžaloby miestnej samosprávy, ktorá namietala proti vládnemu uzavretiu hlavného mesta a okolitého regiónu. Súd konštatoval, že na takéto selektívne opatrenie vláda nemala dostatočný právny podklad a porušila tým základné práva obyvateľov hlavného mesta a prilahlého regiónu.

Formálne chyby

Viacero rozhodnutí súdov nabúrало zámary vlády aj v susednej Českej republike. Mestský súd v Prahe už 23. apríla 2020 zrušil niektoré z opatrení českého ministerstva zdravotníctva, ktoré sa týkali obmedzenia pohybu a prevádzok maloobchodu a služieb. Podľa súdu takéto opatrenia nemalo právomoc vydávať ministerstvo zdravotníctva a vláda nedostatočne odôvodnila ich právnu opodstatnenosť.

Vo februári tohto roka zas český Ústavný súd rozhodol, že vláda diskriminačne rozhodla o tom, ktoré prevádzky maloobchodu a služieb môžu byť otvorené (kvetinárstva či železiarstva) a ktoré nie (elektro, obuv či oblečenie). Súd stanovil aj právny rámec na to, že vláda musí pri všetkých opatreniach do budúcnosti predložiť dostatočne odborné zdôvodnenie aj s vplyvmi na ostatné oblasti života.

V máji 2021 český Najvyšší správny súd zrušil opatrenie, ktoré zakazovalo prevádzkam reštaurácií, barov a kaviarní obsluhovať zákazníkov v interiéri. V polovici júna ten istý súd rozhodol o nezákonnosti nariadenia nosiť rúška či respirátory vo vnútri i vonku pri stretnutí s osobami mimo spoločnej domácnosti.

České súdy takto posúdili aj uzavretie športovísk a bazénov či povinnosť preukázať sa negatívnym testom pri návrate z niektorých krajín individuálnou dopravou.

V prípade viacerých českých rozsudkov však platí, že súdy neposudzovali epidemickú opodstatnenosť opatrení. Vládne pochybenia boli zväčša formálne, nedostatočne odôvodnené či diskriminačné.

Podobne to bolo aj v Rakúsku. Formálne náležitosti spochybnil vlni v júli tamojší Ústavný súd. Išlo najmä o zákaz vychádzania a obmedzenie prevádzok maloobchodu a služieb. Rakúske ministerstvo zdravotníctva bolo nútené upraviť jednotlivé nariadenia, ale aj pravidlá ich schvaľovania. Prehodnocovali sa takisto pokuty uložené za porušenie problematických zákazov.

Pomerne čerstvé (6. júla) je rozhodnutie poľského Najvyššieho súdu. Podľa neho bol zákaz zhromažďovania, ktorý vláda nariadila v roku 2020, protiprávny. Na súd sa obrátil poľský ombudsman Adam Bodnar, ktorý takéto obmedzenie považoval za porušenie základných práv. Súd uviedol, že vláda na základe zákona o prevencii a boji proti infekčným chorobám môže iba zakázať hromadné podujatia, avšak tento zákon jej nedáva právomoc na obmedzenie zhromažďovacieho práva.

V Nemecku v októbri minulého roka berlínsky správny súd zrušil obmedzenie otváracích hodín reštaurácií a barov. Ich prevádzkovatelia namietali, že skoré zatvorenie prevádzok vedie len k tomu, že sa ľudia stretávajú mimo hygienických priestorov, čo zvyšuje riziko šírenia nákazy. Súd sa v rozhodnutí odvolal aj na vyjadrenia Inštitútu Roberta Kocha, ktorý konštatuje, že nárast prípadov súvisí najmä s rodinnými oslavami.

Zásah do náboženskej slobody

Rozhodnutia súdov zasiahli aj do nariadení, ktoré plošne zakazovali verejné slávenie bohoslužieb. Žaloby boli úspešné v Škótsku, vo Francúzsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku. Vo všetkých prípadoch

súdy konštatovali neprimeraný zásah do náboženskej slobody.

A nejde len o spor o to, či vládne opatrenia zasahujú do základných práv. Obmedzenia totiž poškodzujú aj podnikanie a ekonomiku. Belgickí reštauratéri sa preto rozhodli, že zažalujú štát, ktorý počas vrcholiacej krivky nových prípadov zakázal ich prevádzku. Podnikatelia však namietali, že opatrenie z vlaňajšej jesene zostalo v platnosti a nijako nezohľadňovalo epidemiologický vývoj.

V súvislosti s podnikaním sa Európsky súd pre ľudské práva bude zaoberať aj sťažnosťou proti Slovensku. Tú podali maloobchodníci, ktorí namietajú, že štát doteraz neodškodnil podnikateľov, ktorí museli svoje prevádzky zavrieť z rozhodnutia úradov.

Rýchlo, ale aj správne

Pri pohľade na tento krátky výber súdnych rozhodnutí, ktoré išli proti opatreniam schváleným vládami jednotlivých krajín, vo všeobecnosti platí, že súdy skôr konštatovali formálne nedodržanie pravidiel a postupov pri prijímaní jednotlivých reštrikcií. Súdy spravidla nespochybňujú odôvodnenosť toho, aby výkonná moc na boj proti šíreniu nebezpečnej choroby prijímala náležité opatrenia.

Na druhej strane, nemožno zamlčať dôležitý argument, ktorými sa vlády hája. Väčšina rozsudkov sa týka opatrení, ktoré platili v roku 2020. A najmä vlani na jar sa vlády snažili robiť všetky opatrenia, ktoré boli k dispozícii. Zoči-voči prudko rastúcej krivke prípadov nebol čas do detailov analyzovať každé jedno opatrenie, jeho vhodnosť či konflikt so základnými právami.

Ak následne súdy rozhodli o tom, že to či ono opatrenie bolo porušením práv, nijako to nesvedčí o zlom úmysle vlády. Skôr o časovom tlaku a ako vlani v lete priznal vtedajší rakúsky minister zdravotníctva Rudolf Anschober, aj o „zlej práci“.

A ak na jednej strane platí, že každý má dodržiavať platné zákony, takisto platí, že každý má právo obrátiť sa na súd, ak sa domnieva, že tieto platné zákony porušujú jeho základné práva.